

Gjerdrums lyriker, Sofie Belstad .

17.12.1893 - 28.8.1968

Skrevet av Vidar Hansen 2024

Sofie Belstad f. Svendsen, ble født i ei husmannsstue i Våler i Østfold 17.12.1893. Hun var nr 3 av 4 jenter, Bare 4 år gammel mister Sofie sin mor i barsel, som vanlig den gang ble ungene satt bort på forskjellige steder. Sofie kom først til en gammel dame, der hadde hun det godt. Da hun var 7 år kom hun til garden Brønnerød. Der måtte hun hjelpe til med forefallende arbeid. Om somrene gjette hun dyrene i utmarka. Hun hadde senere fortalt at i tussemørket om kveldene hadde hun både hørt og sett tusser og troll, og hørt ulven ulte oppe i lia. Senere i livet hadde hun fortalt til sine barnebarn, dere kan være glade dere har foreldre som passer på dere. Livet der hadde nok vært stritt for Sofie. Hun gikk der barbeint til rimet hadde lagt seg om høsten, skotøyet måtte spares til vinteren. Skoleveien var ikke så lang, verre var det når hun gikk for presten, da gikk hele dagen med. Leksene ble gjort i lyset fra ovnspeilet på komfyren.

*Bilde 1 Sofie Belstad
Foto:Lindman Moss
Fotoeier: Gunn Grøndal*

Etter konfirmasjonen tok hun seg jobber som tjenestejente og budeie, Sofie likte seg i fjøset, når hun mjølket la hun panna inntil kua, hun følte seg trygg når hun følte varmen og tryggheten fra dyra.

En dag i 1913 dro hun til festekontoret i Oslo for å søke arbeid. Der traff hun ei kone fra garden Thorshaug nordre her i Gjerdrum, der hun fikk tjeneste. Her ble hun kjent med Edvin Belstad, som senere ble hennes ektefelle. Småbruket Belstad, som tidligere hadde vært husmannsplass under Thorshaug søndre ligger mellom Thorshaug og Tori. Etter 2 år her på Thorshaug drar hun tilbake til Våler i Østfold. Sofie og Edvin brevskriver nå mye, noen besøk ble det også. De gifter seg i 1919 i Moss kirke.

Dattera Marie ble født i Moss i 1920. Når dattera Elsa ble født i 1922, og sønnen Sverre i 1925, leide familien husrom på garden Thorshaug søndre. Og senere hos naboen på Thorshaug, enke Martha Eik - Thorshaug. På denne tid jobber ektemannen Edvin som murer.

I 1926 overtar Edvin småbruket Belstad etter sin far og familien flytter dit. Her var det kummerlig, det var ikke innlagt vann i huset, men det var ei pumpe i fjøset. Strømmen kom først i 1940. Alt var tungvint, melka måtte bæres til Sandum meieri, egg fra opptil 100 høner måtte også bæres opp til veien på Sandum og sendes med godsruta Kl 7 om morgenen.

Av husdyr ellers på Belstad var det, 2 griser og 5 kuer, og den svarte døla hesten som het Stanley.

Det fortelles at det var mye besøk på småbruket, det var alltid hyggelig å komme dit. Mange hadde ærend med å bestille dikt og vers av Sofie, som ofte skulle brukes til både konfirmasjoner og bryllup i bygda. Hun nynnet og sang ofte på nye vers og rim når hun stelte i fjøset, der hun følte en god ro sammen med dyra.

Bilde 2: Sofie og Edvin Belstad
Foto: Ukjent. Fotoeier: Gunn Grøndal

Sofie ble tidlig enke, allerede i 1942 da Edvin dør av lungebetennelse. Nå blir det strevsomt å greie seg på småbruket, de voksne barna hjelper sin mor mye nå. I 1948 kjøper sønnen Sverre bruket av sin mor. Sverre som bodde i Asker flytter ikke inn på Belstad, gardsdrifta ble lagt ned og husa ble leid ut. Sønnen Sverre skulle under krigen på frierferd til Asker, han hadde syklet fra Belstad til Asker med en grisunge i pappeske på bagasjebrettet, som gave til svigermor. Og bryllup ble det.

Sofie leier nå husrom flere steder i grenda, først på Vestheim ved Korsmo. Deretter hos Inga Bakke i Mogutua. Svigersønnen Magnus Grøndal var meieribestyrer på Kjærstad meieriet, Sofie flytter inn på 2 rom der. Senere ble det leid husrom på Sandberg nedenfor Tori skolen. Det siste husværet til Sofie ble Sandums villaen, under garden Sandum søndre.

På alle steder Sofie leide, selv om det bare var 2 rom fikk hun plass til veven sin. Ja uttalelige meter med filleryer har nok Sofie vevd for salg. Hun var nøye, ville ha sin stil. Å klippe filleremsene ville hun alltid gjøre sjøl. Barnebarnet Gunn Grøndal forteller at hun sammen med sin mor Elsa, ofte hjalp til med å sette ny renning på veven. Det kunne nok være trangt økonomisk, noe inntekter hadde

hun med å stelle i stand til konfirmasjoner og bryllup. Husvask og baking til jul tok hun også på seg.

Sofie hadde alltid ett godt lag med unga i grenda. De gleda seg til hun skulle komme, det vanket nok en smakebit på både deigen og baksten, det hendte hun fortalte eventyr og sang en trall for unga også.

På en gard hadde hun en dag bakt 30 brød, vasket klær med skurebrett og rundvasket huset. Dette hadde hun fått 10 Kr og en fleskebit for. Ja det var andre tider. Hun gikk på beina fra gard til gard, syklet gjorde hun aldri. Det ble fortalt at Sofie kunne være noe mørkredd, hun likte seg ikke på Sandums måsan om kvelden, med de dystre torvhyttene der i tussmørket. Dette hang nok igjen fra barndommen i Østfold der hun gjette dyra i utmarka alene.

Det var som lyriker Sofie ble kjent. Mangt ett vers skrev hun på bestilling til selskaper, konfirmasjoner og bryllup. Før konfirmasjoner var det mye diktbestillinger. Hun tok seg litt betalt for denne skrivingen, alders pensjon var jo ikke «påtenkt» ennå. Gjerdrums sangen har hun også skrevet. Til åpningen av hengebrua over elva Leira i Løvstad Hagan på Jonsok 1949 hadde Sofie skrevet en prolog som lærer Ole Rud Leste opp. Etter den tragiske drukningen i elva i Thorshaug Hagan sommeren 1945, der far og sønn Furuseth druknet skrev Sofie ett dikt som Bodil Puntervold Pedersen f. Huser, leste opp i begravelsen. Sofie var arbeidsom, trengte noen hjelp stilte hun opp. Men på søndagen skulle det være fri, da leste hun i sin bibel, hun hadde barnetroa si.

Ellers levde nok Sofie noe stillferdig i bygda, dette hang nok igjen fra barndommen, tjeneste folket skulle ikke hevde seg. Men hun hadde sine meninger, hvis hun følte noen ble utsatt for urett, da sa hun ifra.

På denne tid, etter krigen var det leserinnlegg og debatter i lokalavisen. Sofie deltok der når det var noe hun brant for, hun var jo skrivefør. Det ble fortalt at lærer Oskar Brennhagen på Tori skolen, som også debatterte i avisen hadde uttalt, «denne tjeneste jenta Sofie skriver imot meg i avisen».

På denne tid hevdet ofte læreren å være best vitende i bygda. Men Sofie hadde jo livets skole da, denne lærdommen kan jo ikke karakter settes, men kan være en god skole å ha med seg. Læreren likte nok ikke å bli "gjennomskuet" av ei tjenestejente.

Det siste bostedet til Sofie var jo villaen på Sandum, nå vanker hun sammen med jordmor Berte Thorshaug f. 1907. Berte nevner nå ofte at hun husket Sofie var tjenestejente på Thorshaug nordre når hun og søsknene var små.

Sofie sovnet stille inn 28.08.1968 etter noen måneder på pleie hjemmet på Ask. Hun hadde kanskje hatt ett noe stritt, men likevel ett rikt liv.

I 1980 ble 22 av hennes dikt samlet i ett privat hefta. Gjerdesmetten lyrikklubb ga ut en nyutgivelse i Juni 2003.

Kilder

Gunn Grøndal, barnebarn.

Turid Myrvold, barnebarn.

Foto: